

Sygn. akt V CZ 70/16

POSTANOWIENIE

Dnia 27 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z powództwa K. T.
przeciwko Wspólnocie Mieszkaniowej "A." w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 27 października 2016 r.,
zażalenia strony pozwanej na wyrok Sądu Okręgowego w W.
z dnia 13 czerwca 2016 r., sygn. akt II Ca .../15,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Pozwana Wspólnota Mieszkaniowa wniosła zażalenie od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 13 czerwca 2016 r., uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w W. z dnia 26 września 2014 r. i przekazującego sprawę z powództwa K. T. przeciwko tej pozwanej do ponownego rozpoznania przez Sąd Rejonowy.

Sąd Okręgowy uznał za uzasadniony zgłoszony przez powoda w apelacji zarzut nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, spowodowanej pozbawieniem go możliwości obrony swych praw w postępowaniu toczącym się po przywróceniu pozwanej terminu do wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym. Sąd stwierdził, że powód nie wiedział o tym postępowaniu, ponieważ jego pełnomocnik, który go wcześniej reprezentował, zaprzestał wykonywania zawodu w W. i przeniósł się do C. po uprawomocnieniu się wydanego przez Sąd Rejonowy nakazu zapłaty. Powód, ani jego pełnomocnik nie otrzymali korespondencji związanej ze złożeniem przez pozwaną wniosku o przywrócenie jej terminu do zaskarżenia nakazu zapłaty, jego uwzględnieniem i przeprowadzeniem dalszego postępowania, zakończonego wydaniem zaskarżonego wyroku; w postępowaniu tym nie brali udziału i nie wiedzieli o jego przeprowadzeniu. Sąd Okręgowy uznał, że pełnomocnik powoda z chwilą prawomocnego zakończenia się postępowania po uprawomocnieniu się nakazu zapłaty nie miał już obowiązku zawiadamiania Sądu o zmianie swojego adresu, ponieważ obowiązek przewidziany w art. 136 § 2 k.p.c. dotyczy wyłącznie toku postępowania, a nie okresu po jego zakończeniu. W konsekwencji Sąd odwoławczy przyjął, że postępowanie, które toczyło się po przywróceniu stronie pozwanej terminu do zaskarżenia nakazu zapłaty, o którym pełnomocnik powoda był informowany pod niewłaściwym adresem, nie zapewniało powodowi możliwości udziału w sprawie zakończonej wyrokiem oddalającym jego powództwo. Taki stan Sąd Okręgowy zakwalifikował jako pozbawienie powoda możliwości obrony jego praw, pociągające za sobą nieważność postępowania. W konsekwencji uchylił zaskarżony wyrok, zniósł postępowanie w całości i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, wskazując na konieczność należytego zawiadomienia stron i ich pełnomocników o rozprawie oraz przeprowadzenia

postępowania dowodowego w zakresie wskazanym w sprzeciwie od nakazu zapłaty i rozpoznania ewentualnych dalszych wniosków dowodowych stron.

W zażaleniu na uchylenie wyroku pozwana Wspólnota zarzuciła naruszenie przez Sąd Okręgowy przepisów postępowania - art. 380 k.p.c., art. 132§ 1 k.p.c., art. 373 k.p.c., art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c., art. 136 § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 133 § 3 k.p.c. i wniosła o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Skarżąca zarzuciła przede wszystkim, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał jej wniosku o poddanie kontroli prawidłowości postanowienia o przywróceniu powodowi terminu do wniesienia apelacji w sytuacji, kiedy jego wniosek o przywrócenie tego terminu należało zwrócić z uwagi na niedoręczenie pełnomocnikowi pozwanej jego odpisu, czego wymaga art. 132 § 1 k.p.c. W związku z tym rozważenia wymaga, czy zakresem zaskarżenia zażaleniem przewidzianym w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. może być objęta kwestia formalnej prawidłowości wniesienia apelacji.

Artykuł 394¹ § 1¹ k.p.c., wprowadzony do kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381), umożliwił poddanie kontroli instancyjnej prawidłowości uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Charakter tego zażalenia Sąd Najwyższy poddał analizie m.in. w postanowieniach z dnia 30 stycznia 2014 r., IV CZ 118/13, nie publ.; z dnia 9 stycznia 2014 r., V CZ 77/13, nie publ., z dnia 19 grudnia 2013 r., II CZ 86/13, nie publ., z dnia 22 listopada 2013 r., II CZ 79/13, nie publ. Wskazał w nich, że rolą Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym jest zbadanie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo pojmował przyczynę uzasadniającą wydanie orzeczenia kasatoryjnego i czy zajęte przez ten sąd merytoryczne stanowisko w sprawie uprawniało go do podjęcia takiej decyzji procesowej. Przedmiot badania dopuszczalnego w postępowaniu zażaleniowym wyznacza jednocześnie zakres zarzutów skarżącego, które będą miały znaczenie przy rozstrzygnięciu sprawy na

skutek zażalenia. Zarzuty powinny skupiać się na wykazaniu, że nie wystąpiły przesłanki stosowania art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. Prawidłowość merytorycznego stanowiska prawnego zajętego przez sąd drugiej instancji pozostaje zasadniczo poza zakresem kontroli zażaleniowej, z wyjątkiem oceny, czy miała miejsce nieważność postępowania. Poza tym wypadkiem dokonywana przez Sąd Najwyższy kontrola powinna mieć charakter formalny, skupiający się na ustanowionych w art. 386 § 4 k.p.c. przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w orzecznicze kompetencje sądu odwoławczego. W związku z tak zakreślonym przedmiotem rozpoznania sprawy w postępowaniu zażaleniowym, w jego zakresie nie mieści się nie tylko prawidłowość oceny materialnoprawnej powództwa, ale także prawidłowość wyników badania formalnoprawnej poprawności i terminowości wniesienia rozpatrzonej apelacji. Te elementy mogą podlegać badaniu w postępowaniu kasacyjnym, w ramach zgłoszonych zarzutów uchybień procesowych, natomiast postępowanie zażaleniowe oparte na podstawie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie obejmuje ich swoim zakresem. Ponadto artykuł 380 k.p.c., odpowiednio stosowany w postępowaniu zażaleniowym, pozwala stronie na zgłoszenie wniosku o poddanie kontroli postanowienia sądu, które nie podlegało zaskarżeniu w drodze zażalenia lecz miało wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. We wskazywanym wypadku kwestia prawidłowości złożenia apelacji przez powoda była przedmiotem postępowania zażaleniowego i Sąd Okręgowy orzekał w niej jako Sąd odwoławczy, przyjmując w postanowieniu z dnia 24 lica 2015 r., że środek ten został niesłusznie odrzucony przez Sąd pierwszej instancji. Przesłanką oceny były wyniki badania zasadności wniosku powoda o przywrócenie terminu do wniesienia apelacji. Skuteczność złożonej przez powoda apelacji była więc już przedmiotem dwuinstancyjnego postępowania wpadkowego, w którym kwestia zasadności wniosku o przywrócenie terminu do jej wniesienia została oceniona przez Sąd Okręgowy na podstawie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., co wyłącza możliwość ponownej kontroli tożsamego zagadnienia. W konsekwencji nie wystąpiły wskazywane przez skarżącą uchybienia ujęte w pierwszych czterech zarzutach zażalenia (naruszenia art. 380 k.p.c., art. 132 § 1 k.p.c., art. 373 k.p.c., art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c.).

W dalszych zarzutach skarżąca kwestionuje wystąpienie przesłanek nieważności w postępowania przed Sądem Rejonowym. Uważa, że obowiązek zawiadamiania sądu o zmianie adresu ze skutkami z art. 136 § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 133 § 3 k.p.c., odnosi się do całego okresu objętego pełnomocnictwem udzielonym pełnomocnikowi i nie ustaje w chwili prawomocnego zakończenia postępowania. Pozwana argumentuje, że art. 136 § 1 k.p.c., zobowiązujący strony i ich pełnomocników do informowania sądu o każdej zmianie miejsca zamieszkania (interpretowanej w wypadku fachowego pełnomocnika jako wskazanie adresu jego kancelarii por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2005 r., II PK 35/05, OSNAPiUS 2006/17-18/273), nie wyznacza jego terminu końcowego. Rozumowanie skarżącej nie uwzględnia jednak wniosków płynących z konstrukcji cywilnego postępowania rozpoznawczego jako procedury celowej, służącej rozstrzygnięciu określonej sprawy w sposób ostateczny, z założenia kończącej się z chwilą prawomocności orzeczenia zamykającego postępowanie, a przede wszystkim pomija podstawowe założenie procesu cywilnego - że jest on postępowaniem kontradyktoryjnym, gwarantującym stronom prawo obrony swoich interesów, wobec czego żaden przepis o charakterze porządkowym, mający zapewnić sprawny bieg postępowania, nie może być interpretowany w sposób rozszerzający, gdyby prowadzić to miało do pozbawienia strony jej podstawowych praw. Mimo że procedura cywilna przewiduje możliwość podważanie prawomocnego orzeczenia, nie ma podstaw, by z tego powodu następowało przedłużenie obowiązku informacyjnego poza datę prawomocnego zakończenia postępowania. W art. 136 § 3 k.p.c. problem ten wyjaśniony został co do wypadków wniesienia skargi o wznowienie postępowania oraz skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Do doręczenia tych skarg nie stosuje się skutków przewidzianych w art. 136 § 2 k.p.c. (t.z.n. fikcji prawidłowego doręczenia dokonanego pod nieaktualnym adresem, o którego zmianie sąd nie został powiadomiony). Tej treści postanowienie nie uprawnia jednak do wniosku, że obowiązek powiadamiania o zmianie adresu trwa, pomimo prawomocnego zakończenia sprawy, a jedynie – na zasadzie wyjątku - uchylone są negatywne skutki jego niewykonania, przewidziane w art. 136 § 2 k.p.c. Takiemu wnioskowi przeczy nałożony w art. 387¹ k.p.c. na strony i ich przedstawicieli obowiązek

zawiadamiania sądu drugiej instancji o każdej zmianie miejsca zamieszkania, jeżeli od wydanego przez sąd drugiej instancji orzeczenia przysługuje skarga kasacyjna. Obowiązek ten ma wyznaczone granice - trwa do upływu terminu do wniesienia skargi kasacyjnej. Postanowienie to byłoby pozbawione sensu, gdyby na mocy art. 136 § 1 k.p.c. obowiązek ten trwał dla pełnomocnika - do czasu wygaśnięcia umocowania, a dla strony - bez ograniczeń czasowych. Artykuł 136 § 3 k.p.c. rozumieć więc należy jako potwierdzenie, że obowiązek informacyjny nie obowiązuje po uprawomocnieniu się orzeczenia, tyle, że ujęte od istotnej procesowo strony ustania jego skutków.

Nie inaczej traktować należy wypadek, kiedy prawomocność orzeczenia została podważona w wyniku uwzględnienia przewidzianego w art. 168 i n. k.p.c. wniosku o przywrócenie terminu. Jest to wprowadzić zwykły środek procesowy, w odróżnieniu od nadzwyczajnych środków zaskarżenia, o których mowa w art. 136 § 3 k.p.c. i art. 387¹ k.p.c., jednak jego skutki mogą być analogiczne - w wypadku, kiedy przywrócenie terminu dotyczy spóźnionego środka zaskarżenia od orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie. Również w tym wypadku doręczenie powinno nastąpić pod aktualnym adresem. W piśmiennictwie stanowisko takie przyjmowane było od dawna jako oczywiste, z czym należy się zgodzić.

W związku z tym przyczyny, które Sąd Okręgowy uznał za pozbawiające powoda możliwości obrony jego praw w postępowaniu przed Sądem Rejonowym uzasadniały jego stanowisko o wystąpieniu nieważności postępowania. Podnoszone przez skarżącą twierdzenia dotyczące prawidłowego doręczenia pełnomocnikowi powoda korespondencji na etapie postępowania, które Sąd Okręgowy uznał za nieważne, nie znajdują potwierdzenia w faktach ustalonych przez Sąd Okręgowy, ani w wydrukach i odpisach dokumentów znajdujących się w aktach – w ewidencji działalności gospodarczej (k. 185) figurowały inne adresy do korespondencji, a pismo w sprawie XIV C .../13, na którym znajdował się nadruk z adresem w W. przy ul. T. datowane było w październiku 2013 r., podczas gdy nieskuteczne doręczenia w niniejszej sprawie dokonywane były najwcześniej w połowie lutego roku następnego. Dowody te nie mogą więc podważyć prawidłowości stanowiska Sądu Okręgowego o nieważności postępowania

rozpoznawczego przed Sądem pierwszej instancji. Z tych przyczyn zażalenie pozwanej uznać należy za nieuzasadnione.

Orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego wynika z postanowień art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398²¹, art. 391 § 1 i art. 108 § 1 k.p.c.

db

kc